

SUTORINA KROZ PERCEPCIJU MIŠLJENJA BADINTEROVE KOMISIJE

Suad Kurtćehajić

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka

Skenderija 72, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

suad719@bih.net.ba

U pogledu Sutorine zagovornici teze da treba pristupiti usvajanju i ratifikaciji Prijedloga o državnoj granici sa Crnom Gorom utvrđenog na sjednici Savjeta Ministara od 06. novembra 2014. godine kao glavni argument navode da smo i mi i Crna Gora priznati na osnovu Mišljenja Badinterove komisije od kojih je u ovom slučaju najznačajnije Mišljenje broj 3 u granicama koje su ove dvije zemlje posjedovale u trenutku priznanje a ne u nekim drugim AVNOJ-evskim ili granicama utvrđenim na Berlinskom kongresu. Ako se ima na umu da je princip posjedovanja primijenjen na prostor zemalja ex Jugoslavije u formi pravila uti posidetis juris qui što znači prema posjedovanju po pravu ili po pravnom osnovu jer se Badinterovo mišljenje broj 3. pozivalo na član 5. alineja 2. i 4. Ustava SFRJ gdje stoji da se granice republika ne mogu mijenjati bez saglasnosti republika dolazimo do situacije da Crna Gora nema Sutorinu po pravu jer nikada nijedan predstavnički organ Bosne i Hercegovine nije prihvatio da Sutorina ostane u Crnoj Gori. To znači da su AVNOJ-evske granice sa promjenama koje su se desile uz provedenu ustavnu proceduru predviđenu ustavnošću jugoslovenske federacije jednake posjedovnim granicama po pravu ili pravnom osnovu od 1992. godine uz povrat uzurpirane teritorije (odnosno teritorije stečene bez pravnog osnova .) U tom smislu Bosna i Hercegovina može i ima pravo od Crne Gore tražiti povrat svoje teritorije ili ostvarenje pravde tražiti pred Internacionalnim sudom pravde u Hagu.

Ključne riječi: Sutorina, Badinterova komisija, Avnoj, uti posidetis juris qui, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Ustav SFRJ.

SUTORINA THROUGH THE PERCEPTION OF THE BADINTER COMMITTEE OPINION

In terms of Sutorina, the advocates of the adoption and ratification of the Proposal on the State Border with Montenegro, adopted at the session of the Council of Ministers on 06 November 2014, as a main argument states that our state and Montenegro are admitted based on the opinion of the Badinter Committee. The most important is the Opinion number 3, related to the borders that these two countries possessed at the time of admission, not in AVNOJ or borders established at the Berlin Congress. Having in mind that the principle of ownership applied to the ex-Yugoslavia countries in a form of the rule uti posidetis juris qui (possession by law or on the legal basis) where Badintere's Opinion number 3 referred to the Article 5, Subparagraph 2 and 4 of the SFRY Constitution, stating that the borders of the republics could not be changed without the consent of the republics. That clearly means that Montenegro has no rights over Sutorina since there is no any representative body of Bosnia and Herzegovina that formally accepted that Sutorina stays in Montenegro. This means that the AVNOJ's borders, together with the changes that occurred during the implementation of the constitutional procedure provided by the constitutionality of the Yugoslav Federation,

are equal the possession of borders by law or the legal basis since 1992 with return of usurped territory (or territory acquired without any legal basis).

In this respect Bosnia and Herzegovina can and has the right to reclaim its territory from Montenegro or request justice before the International Court of Justice in The Hague.

Key words: Sutorina, Badinter Committee, AVNOJ, uti possidetis juris qui, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, The Constitution of the SFRY.

SUTORINA U ANALIZI STAVOVA BADINTEROVE KOMISIJE

Posljednjih nekoliko mjeseci zaboravljeni teritorij teritorij Bosne i Hercegovine Sutorina¹ koji se nalazi u nesavjesnom posjedu Crne Gore postao je „top tema“ na regionalnoj sceni. Iako je višegodišnji rad kako bosanskohercegovačke tako i crnogorske Komisije za utvrđivanje državne granice doveo do Prijedloga koji je utvrđen na sjednici Savjeta ministara Bosne i Hercegovine od 06. novembra 2014. godine te se očekivalo njegovo usvajanje na Predsjedništvu Bosne i Hercegovine i ratifikacija na Parlamentarnoj skupštini BiH zahvaljujući Građanskoj inicijativi za povrat Sutorine Bosni i Hercegovini, stvar se zaustavila i svoj epilog treba da nađe nakon javne rasprave koja treba da se održi 24. februara u Parlamentu Bosne i Hercegovine. Posljednjih mjeseci razvila se široka rasprava o ovom problemu kako u Bosni i Hercegovini tako i u Crnoj Gori, a nisu zaobiđene ni susjedne zemlje poput Srbije i Hrvatske. I dok se u Crnoj Gori izbjegava sa suočenjem o činjenicama kako je Crna Gora došla u posjed Sutorine već se sva argumentacija prebacuje na Badinterovu komisiju i Mišljenje broj 3., u Bosni i Hercegovini su otvorena sva pitanja. Argumentacija naučnika različitih profila u ovih nekoliko mjeseci dovela je do stanovišta da su historijske, geografske i historijskopravne činjenice kao i pravda na strani Bosne i Hercegovine. Zagovornici zaključivanja štetnog ugovora po Bosnu i Hercegovinu više ne osporavaju navedenu argumentaciju. Koplja su se ukrstila na Badinterovoj komisiji i njihovo ukazivanje da prema Mišljenju broj 3. Bosna i Hercegovina nema pravo na Sutorinu. To je osnovni argument protagonista politike koja bi da se potpisivanjem za Bosnu i Hercegovinu štetnog ugovora kojim bi se voljom najvećeg predstavničkog tijela naroda i građana Bosne i Hercegovine Sutorina dala Crnoj Gori. Drugi manje značajan argument jeste da to treba uraditi u ime dobrosusjedskih odnosa koji vladaju između naše dvije države. Treći argument koji je uglavnom prisutan među predstavnicima bošnjačkog naroda je da ako bi se izvršio povrat Sutorine onda bi opasnost mogla nastati ako bi se, ne daj bože, Bosna i Hercegovina raspala da bi Srbija preko Republike Srpske izašla na more ili da bi u krajnjoj liniji dobijanje Sutorine, pa čak i ako bi to bio distrikt, dovelo do snažnije želje Republike Srpske za otcjepljenjem.

Pri tome najviše se ukazuje da diranje u Mišljenje Badinterove komisije može naškoditi interesima Bosne i Hercegovine. U tom pogledu treba istaći da je u decembru 1991. godine Badinter dao izjavu² da „njegova“ komisija nije „prava arbitražna komisija“ u njenom punom značenju u međunarodnom pravu, jer osim pravnih izvora i regula kojom se

¹ Misli se na dvije katastarske općine (Sutorinu i Kruševicu)

² Oslobođenje od 14 januara 1992. Godine je objavilo ovu izjavu.

rukovode arbitraže, u ovom slučaju naglašena je osjetnija primjena općih pravnih principa pa i uzimanje u obzir političke konstelacije.³

Badinterova komisija nije bila nadležna da arbitrira u pitanju granica između republika, već da daje samo mišljenje da li republike ispunjavaju uslove propisane u Deklaraciji Evropske zajednice od 16. decembra 1991. godine da bi mogle dobiti međunarodno priznanje, a odluke je donosila Evropska zajednica, a ne Badinterova komisija.

Shodno tome, ne treba zaboraviti da je prvobitno mišljenje Badinterove komisije u pogledu pitanja koje republike bivše SFRJ ispunjavaju uslove za nezavisnost istakla da su to Slovenija i Makedonija ali ne i Hrvatska jer ona ne kontroliše svoj teritorij da bi nakon što je Njemačka zauzela čvrst stav da se Hrvatska ima priznati sa ili bez potvrđnog mišljenja Badinterove komisije ista našla modalitet koji Hrvatska treba da ispuni kako bi bila međunarodno priznata. Za Makedoniju znamo da je politička želja Atine da se zaustavi međunarodno priznanje Makedonije zbog spornog naziva koji asocira na sjeverni dio Grčke doveo do tada zaustavljanja priznanja unatoč gledanju Badinterove komisije.

Drugo, za one koji tvrde da su Mišljena Badinterove komisije sveto slovo i da imaju snagu međunarodne presude, odmah bi se moglo postaviti pitanje šta je sa Mišljenjem broj 2 koje je dato na upit „Da li srpsko stanovništvo iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, kao konstitutivan narod, uživa pravo na samoopredeljenje“ gdje u stavu broj 4 Arbitražna komisija smatra: „Da srpsko stanovništvo u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj ima pravo da uživa sva prava priznata manjinama i etničkim grupama međunarodnim pravom i odredbama Nacrta konvencije konferencije za mir u Jugoslaviji od 04. novembra 1991. godine na čije su se sprovođenje obavezale republike Bosna i Hercegovina i Hrvatska⁴.

Koliko nam je poznato ova odredba nije primijenjena jer je u Ustavu Bosne i Hercegovine srpski narod utvrđen kao konstitutivan a ne kao nacionalna manjina, kako je to Mišljenje broj 2. Badinterove komisije utvrdilo.

Dalje, šta je sa Srbijom? Da li se danas Srbija bez Kosova nalazi u granicama, koje je svojim pravilima utvrdila Badinterova komisija.

I na kraju, dobro nam je poznato, da Badinterova komisija nije predviđala nikakve entitete u Bosni i Hercegovini, te je i međunarodno priznanje bilo bez ikakve unutrašnje podjele Bosne i Hercegovine, da bi Dejtonskim sporazumom ona bila modificirana država u pogledu unutrašnje strukture sa dva entiteta i sa izmijenjenim nazivom.

Ovo je navedeno da se ukaže kako Mišljenja Badinterove komisije nisu funkcionisala kao „sveto slovo“ i nešto nedodirljivo, već da su imala političku, a ne samo pravnu konotaciju, te da u nizu stvari nisu ispoštovana, a nas se plaši da moramo striktno da se držimo Badintera.

Ali i kada bi pošli od toga da je sve u pogledu Badinterove komisije apsolutno i neupitno iako se iz prethodnog vidi da nije takotreba istaći da dublje razumijevanje Mišljenja broj 3. ide u korist Bosni i Hercegovini.

Tako u Mišljenju broj 3. stav 2. stoji sljedeće: ... „demarkacione linije između Hrvatske i Srbije ili između Srbije i Bosne i Hercegovine ili eventualno drugih susjednih nezavisnih država, moći će da se mijenjaju samo putem slobodnog i međusobnog dogovora“⁵.

³ Vidi: Kasim I. Begić, Bosna i hercegovina od Vensove misije do Dejtonskog sporazuma, izd. Bosanska knjiga, Sarajevo 19967., str.367, bilješka 4.

⁴ 10 Mišljenja Badinterove komisije - citiran tekst ,Peščanik.net

⁵ Isto

Ovim se nastojao izbjeći bratoubilački rat koji bi mogao nastati usljed različite percepcije granica. Dozvoljeno je mijenjanje granica putem dogovora. Ako nema dogovora u Mišljenju broj 3. stav 3. stoji „...,ako se ne dogovori suprotno, ranije granice poprimaju karakter granica koje štiti međunarodno pravo“⁶. Ova odredba je nejasna kako u prevodu tako i u originalu jer šta znače ranije ili pređašnje granice. Da li se tu misli na AVNOJ-evske granice.

U odredbama Mišljenja broj 3 primijenjen je princip *uti possidetis* koji u prevodu znači ono što se posjeduje kao princip koji je priznat prilikom rješavanja sporova nakon dekolonizacije u Americi i Africi. Ovaj princip ima opšti karakter i ima za cilj da spriječi bratoubilački rat koji bi mogao nastati prilikom stvaranja novih država. Ovo je najjači argument zagovornika da su prema Mišljenju broj 3. Badinterove komisije Bosna i Hercegovina kao i Crna Gora priznate u granicama koje su posjedovale u momentu priznanja.

Treba imati u vidu da je princip *uti possidetis* primijenjen u pravičnijoj formi kao *uti possidetis juris qui* što u prevodu znači ono što se po pravu posjeduje. Da je to tako možemo vidjeti i iz formulacije poslednjeg stava ovog mišljenja gdje stoji „Ovaj princip je utoliko lakše primijeniti između republika što je na osnovu alineja 2. i 4. člana 5. Ustava SFRJ-odlučeno da se konzistentnost teritorija i republičke granice ne mogu mijenjati bez njihove saglasnosti“.

Pozivanjem na specifične odredbe poslednjeg Ustava SFRJ Badinterova komisija je korigirala pravilo po posjedovanju koje je trebalo da primjenjujući teleološko ili tumačenje po svrsi izbjegne mogući bratoubilački sukob ali ukazujući istovremeno da posjed treba biti ostvaren po pravu. E tu upravo imamo problem sa Sutorinom jer taj posjed Crna Gora nije ostvarila po pravu već je protivno Odluci Predsjedništva AVNOJ-a od 24. februara 1945. godine koji je bio najviši organ vlasti u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji između dva zasjedanja AVNOJ-a i u čijoj je nadležnosti bilo pitanje kako spoljnih tako i unutrašnjih granica. Tako je crnogorska Narodna skupština 2. septembra 1945. godine među prvim propisima donijela Odluku o novoj administrativnoj podjeli srezova i utvrđivanje mjesnih narodnih odbora. U svoj sastav je tom odlukom uključila Sutorinu i Kruševicu a najvjerovatnije i Vučevo i Kruševo (takozvana Lovišta). Ovo posljednje su dva sela blizu Maglića, koja su bila u sastavu Bosne i Hercegovine također od Berlinskog kongresa i ona su se suprostavila 1943. godine ustaškoj vlasti i po završetku rata su također protivno stavu Predsjedništva AVNOJ-a uključena u sastav Crne Gore. Priča se kako je Blažo Jovanović 1947. godine zamijenio ta sela, Kruševo i Vučevo, za Sutorinu i Kruševicu dok dokumenti od 1949. godine kad je Narodno Vijeće FNRJ⁷ usvojilo da se to vrati Bosni i Hercegovini gdje crnogorski delegati nedvosmisleno potvrđuju da je to teritorij koji je uvijek pripadao Bosni i Hercegovini ukazuju da nikakva trampa nije napravljena već da je Bosni i Hercegovini vraćena jedna teritorija a zadržana druga. Izvorni dokumenti mijenjaju ugao gledanja na taj problem.

Do donošenja ustavnosti nove Jugoslavije odluke AVNOJ-a i njegovog Predsjedništva između dva zasjedanja imala su vrhovnu pravnu snagu kad su u pitanju granice. Jedan od prigovora koji se mogao pročitati na portalima iz Crne Gore bio je da je Sutorina data i Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori jer se u istom dokumentu navodi da se Crna Gora ima uzeti u granicama pre Balkanskog rata sa Beranskim i Kotorskim srezom i Plavom i

⁶ Isto

⁷ Federativna Narodna Republika Jugoslavija

Gusinjem gdje se hoće ukazati da je od 1937. godine Sutorina bila u sastavu Bokokotorskog sreza⁸ otpada jer se u istom dokumentu na istoj stranici Predsjedništvo AVNOJ-a poziva na popis od 1931. godine kada još uvijek nije izvršeno prebacivanje Sutorine i Kruševice iz Trebinjskog u Bokokotorki srez⁹.

Prema tome, AVNOJ-evske granice nisu promijenile granice Bosne i Hercegovine utvrđene Berlinskim kongresom, a prema pravu nove Jugoslavije nikakva promjena republičkih granica nije se mogla ostvariti bez saglasnosti republika i usvajanja na saveznom nivou. Tako u Ustavu FNRJ od 31. januara 1946. godine u članu 13 stoji da promjenu granica između republika potvrđuje Narodna skupština Federativne Narodne Republike Jugoslavije a Ustav Narodne Republike Bosne i Hercegovine od 31. decembra 1946. godine u članu 13 uređuje da o promjeni granice odlučuje Narodna skupština Bosne i Hercegovine. O izdvajanju Sutorine i Kruševice i njenim prebacivanjima iz Bosne i Hercegovine u Crnu Goru nikada nije odlučivala Narodna skupština BiH pa ni kasnije Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine.

Time je u pogledu Sutorine dovedeno u pitanje Badinterovo Mišljenje broj 3. prema kojem su granice republika postojeće granice, koje se po pravu posjeduju što proizilazi iz povezivanja sa odredbama Ustava SFRJ član 5 stav 2 i 4 koje se odnose na nemogućnost promjena granica republika bez njihove saglasnosti. A za Sutorinu nikada nije data saglasnost najvišeg bosanskohercegovačkog tijela. Shodno tome, Crna Gora nema pravo prema Badinterovom mišljenju na prostor Sutorine koji nije po pravu, odnosno na osnovu saglasnosti Bosne i Hercegovine, stekla te Bosna i Hercegovina ima puno pravo da traži povrat Sutorine od Crne Gore bilo dogovorom ili kroz podnošenje tužbe Internacionalnom sudu pravde u Hagu. Sistemom zaključivanja nije pogrešna teza da su, ustvari, priznate AVNOJ-evske granice uz promjene kojima je ispoštovana ustavna procedura važeća u pravnom sistemu jugoslovenske zajednice, a to su iste one granice koje je za Bosnu i Hercegovinu utvrdio Berlinski kongres. Upravo ova teza dobija puno opravdanje bilo da je na ovaj način postavljena ili na način da su priznate posjedovne granice koje se posjeduju po pravu uz mogućnost povrata uzurpiranih prostora. U krajnjoj liniji, imajući u vidu, osnove pravne teorije postoje dvije vrste obavezujućeg tumačenja. Prvo je izvorno ili autentično i to je tumačenje stvaraoca norme odnosno u ovom slučaju same Badinterove komisije što je danas fizički nemoguće uraditi i drugo tumačenje validnog organa u primjeni, a to bi u ovom slučaju bio Internacionalni sud pravde u Hagu koji treba da donese pravičnu odluku uzimajući sve činjenice u obzir od kojih najveći broj ide u korist Bosni i Hercegovini.

Što se tiče drugog argumenta koji se provlači a to su dobrosusjedski odnosi ne vide se razlozi da se nama osporava traženje našeg prava prema Sutorini od strane Crne Gore kad se ona sa puno manje osnova prema Prevlaci spori sa Hrvatskom ili kada Hrvatska koja ima stotine kilometara obale ima spor ne oko kopnene već oko morske granice sa Slovenijom. Takva primjedba je u najmanju ruku neozbiljna ako se ima u vidu da je posebno bošnjački etnički korpus onog momenta kad se Crna Gora odvojila od politike Slobodana Miloševića prigrllila cjelokupno vladajuće rukovodstvo Crne Gore i u najmanju ruku nije pominjala nepovratne tragične posljedice koje su zadesile bosanskohercegovačke građane u periodu 1992-1995. Crna Gore se sad može naći u situaciji nakon što u jednom poštenom i fer

⁸ Zakonodavni rad Pretsedništva Antifašističkog Veća Narodnog Oslobođenja Jugoslavije Pretsedništva Privremene Narodne Skupštine ĐFJ od (19 novembra 1944-27 oktobra 1945) u izdanju Prezidijuma Narodne Skupštine FNRJ, fusnota na stranici 58. Beograd jula 1951. godine.

⁹ Isto str.58.

bilateralnom razgovoru bude suočena sa punom istinom o Sutorini da pokaže dobrosusjedske odnose tako što će ili izvršiti povrat teritorije koji joj ni po kom osnovu nije pripadao ili će se složiti da o tome konačnu riječ da sud.

Treći argument koji je naveden uglavnom je prisutan među nekim predstavnicima bošnjačkog naroda, a svodi se na to, da ako bi se izvršio povrat Sutorine onda bi opasnost mogla nastati ako bi se, ne daj bože, Bosna i Hercegovina raspala tada bi Srbija preko Republike Srpske izašla na more ili u drugoj varijanti dobijanje Sutorine pa čak i ako bi to bio distrikt doveo bi do snažnije želje Republike Srpske za otcjepljenjem. Ovaj argument je prisutan unutar bošnjačkog etničkog korpusa kako kod onih koji se boje podjele Bosne i Hercegovine, tako i onih koji priželjkuju takvo razrješenje. U tom smislu treba istaći da Dejtonskim sporazumom nije predviđena mogućnost nikakve podjele BiH niti referenduma po tom pitanju. Entitetima nije dato eksplicitno da imaju status federalnih jedinica sa pravom otcjepljenja. Oni su određeni samo kao entiteti a država Bosna i Hercegovina nije dobila zajedničke institucije što karakteriše federaciju ili drugi oblik složene države kako se hoće nametnuti nego institucije Bosne i Hercegovine. Bez dubljeg ulaženja u prirodu državnog uređenja Bosne i Hercegovine da se Republika Srpska može odvojiti prema trenutnom raspoloženju koje u ovom momentu postoji na tom prostoru ona bi se i odvojila sa ili bez Sutorine u njenoj blizini. Takav pokušaj bi bio protivpravan i imao bi nesagledive posljedice kako na unutrašnjem planu tako i od strane međunarodne zajednice prije svega za građane Republike Srpske i mišljenja smo da nijedan ozbiljan političar u Republici Srpskoj ne bi dozvolio tako katastrofalan slijed događaja iako smo svjedoci verbalnih objava tog tipa. Ali preći sa riječi na djela bi bilo apokaliptično. Teško je vjerovati da hiljadugodišnja tvorevina može doživjeti svoj slom kada je nadživjela dvije carevine i jednu kraljevinu i one danas ne postoje, a Bosna i Hercegovina unatoč svim teškoćama živi.

ZAKLJUČAK

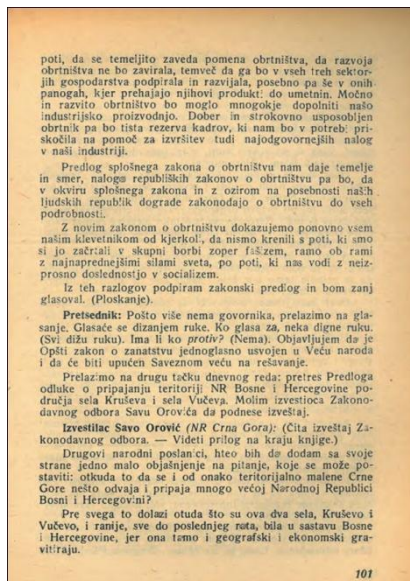
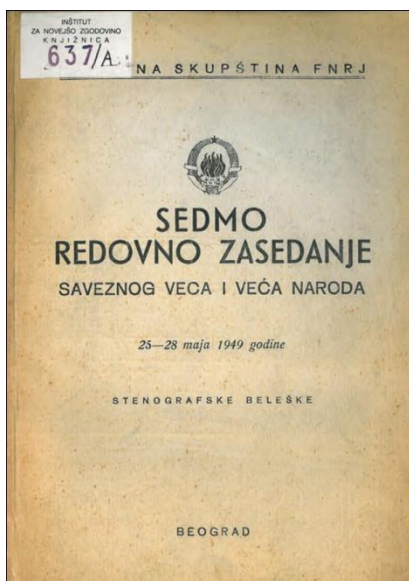
S obzirom na iznijete činjenice u Pogledu Sutorine (katastarske općine Sutorina i Kruševica) kao jedini ispravan zaključak nameće se da jedino Internacionalni sud pravde u Hagu može presuditi čija je Sutorina. Sud će pritom polaziti od svih aspekata ovog problema historijskih, geografskih, historijskopravnih te Mišljenja Badinterove komisije kao i iskustava u rješavanju istih ili sličnih slučajeva. Dubinskom analizom i primjenom teleološkog odnosno tumačenja po svrsi da se uvidjeti da se Badinterova komisija rukovodila principom uti posidetis juris qui odnosno što se posjeduje kako bi se izbjegao bratoubilački rat ali sa dodatkom po pravu te se u tom smislu i pozvala na odredbu čl.5 alineja 2. i 4. Ustava SFRJ da ne bi došlo do nepravednih graničnih rješenja po principu ko je jamio jamio je.

Crna Gora u tom smislu ne posjeduje Sutorinu po pravu jer nikada nije dobila za to saglasnost najvećeg predstavničkog tijela Bosne i Hercegovine. A Bosna i Hercegovina ima puno pravo da traži povrat otete teritorije od Crne Gore bilo na bazi uzajamnog dijaloga i razumijevanja svih činjenica koji idu u prilog Bosni i Hercegovini ili putem Internacionalnog suda pravde u Hagu. Teško je vjerovati da Bosna i Hercegovina neće dobiti ovaj spor jer kada bi se Sutorina dala Crnoj Gori onda bi poruka Internacionalnog suda bila otmi, zadrži i protekom vremena češ uknjižiti i pravo bi bilo krivo a ne pravo, a pravda bi osakaćena a to teško da bi Internacionalni sud dozvolio.

Literatura Literature

- Begić I. Kasim, 1997: Bosna i Hercegovina od Vanceove misije do Daytonskog sporazuma, Sarajevo. Bosanska knjiga,, Sarajevo
- Imamović, M. 1997: Historija Bošnjaka., Izdavačko preduzeće „Preporod“, Sarajevo.
- Ibrahimagić, O. 2005: Državno uređenje Bosne i Hercegovine, Vijeće kongresa bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo.
- Ibrahimagić, O. 2008: Politički sistem Bosne i Hercegovine. izdavač „autor“, Sarajevo.
- Ibrahimagić, O. 1998: Državno-pravni razvitak Bosne i Hercegovine, izdavač „Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca“ Sarajevo.
- Ibrahimagić, O. 1997: Državnost i nezavisnost Bosne i Hercegovine, izdavač „Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca“, Sarajevo.
- Kurtćehajić, S. i Ibrahimagić, O. 2007: Politički sistem BiH 3, „autori, Sarajevo.
- Muhić, F. 1997: Teorija države i prava, Fakultet kriminalističkih nauka Univerziteta u Sarajevu.
- Mulić, J. (2013): Behar- Časopis za kulturu i društvena pitanja, Izdavač Kulturno društvo Bošnjaka Hrvatske „Preporod“ Behar, Zagreb broj 111-112.
- Perić, B. 1985: Država i pravni sustav, Pravni fakultet u Zagreb.
- Pobrić, N. 2000: Ustavno pravo, SLOVO, Mostar.
- Visković, N. 1996. Država i pravo, Univerzitetska knjiga, Sarajevo.
- Dejtonski mirovni sporazum, 1996 “JP NIO Službeni list BiH” Sarajevo.
- Zakonodavni rad Predsedništva Antifašističkog Veća Narodnog Oslobođenja Jugoslavije Predsedništva Privremene Narodne Skupštine DFJ od (19 novembra 1944-27 oktobra 1945) u izdanju Prezidijuma Narodne Skupštine FNRJ, jula 1951. g odine Beograd.
- Stenografske beleške, Savezna skupština FNRJ, Sedmo redovno zasjedanje Saveznog Veća i Veća Naroda 25-28 maja 1949 godine u izdanju Prezidijuma Narodne Skupštine FNRJ, Beograd 1949.
- Mišljenja Badinterove komisije - citiran tekst „Peščanik.net

PRILOZI

poslat iz Petrograda da ukloni lažnog cara Šćepana Malog iz Crne Gore uvide da su Crnogorci sa ovim darovitim Ličanim zadovoljni, pa im je preporučio da mu i dalje budu odani, pošto tako mudro i uspješno upravlja.

A sada se, eto, traži od nas ne da napustimo nekog lažnog cara Šćepana Malog, no da izneverimo istinskog vođu i učitelja, genijalnog tvorca i kormilara naše države, velikog maršala Tita!

To je koliko nemoralna toliko i pogrešna politika, koja zato ne može i neće uspeti. Naprotiv, na našoj su strani istina i pravda, pa istina mora pobediti, a »pravda drži zemlje i gradove«. (Aplauz).

Pretsednik: Prelazimo na diskusiju o ovom zakonskom predlogu. Ko traži reč? (Ne traži niko). Prelazimo na glasanje. Ko je za, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je Predlog odluke o pripajanju teritoriji NR Bosne i Hercegovine područja sela Kruševa i sela Vučeva jednoglasno usvojen u Veću naroda i da će biti upućen Saveznom veću na rešavanje.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: pretes Predloga odluke o potvrdi uređaba Vlade FNRJ donetih u vremenu od 25 decembra 1948 godine do zaključno 23 maja 1949 godine. Spisak ovih uređaba Vlade FNRJ štampan je i razdeljen narodnim poslanicima i ja mislim da ih ne treba čitati. Slaže li se Veće sa ovim predlogom? (Slaže). Pošto ste saglasni, predlažem da donesemo ovakvu odluku:

»Veće naroda Narodne skupštine FNRJ na svojoj trećoj sednici VII redovnog zasedanja, održanoj 27 maja 1949 godine u Beogradu, na predlog Pretsednika Vlade FNRJ, donelo je odluku koja glasi:

Potvrđuju se uredbе koje je Vlada FNRJ u vremenu od 25 decembra 1948 godine do zaključno 23 maja 1949 godine donela na osnovu čl. 1 Zakona o ovlašćenju Vladi FNRJ za donošenje uređaba po pitanjima iz narodne privrede od 4 februara 1946 godine i te: (sledi spisak).« (Videti prilog na kraju knjige).

Pitam Veće da li prihvata ovaj predlog? Ko glasa za, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je Odluka o potvrdi uređaba Vlade FNRJ donetih u vremenu od 25 decembra 1948 godine do zaključno 23 maja 1949 godine izglasana u Veću naroda.

To je onaj kut kod Šćepanpolja, gde se sastaju Piva i Tara i gde nastaje Drina. Ovim selima mnogo je zgodnije da budu u zajednici sa Čurevom i Tjentištem nego da preskaču kanjon Pive za vezu sa Nedajnim i ostalim krajevima planine Pivske.

Sela Kruševo i Vučevo nekako su se u toku naše Narodno-slobodilačke borbe otrgla ispod Paveličeve NDH i priključila slobodarskoj Crnoj Gori, pa je to tako ostalo i posle rata sve dosad, kada se po svojoj volji, a iz opravdanih razloga, ponovo vraćaju Bosni i Hercegovini.

Ovaj akt je ujedno još jedan dokaz istinskih bratskih odnosa između naših naroda i stvarne demokratije kod nas u Jugoslaviji. Naime, Crna Gora dobrovoljno ustupa ova dva sela, koja joj po Ustavu pripadaju, zato što crnogorski narod zna da je Bosna i Hercegovina isto tako njegova zemlja kao i Crna Gora, jer su to delovi jedne zajedničke otadžbine, Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

A što je glavno tu je zastupljena potpuna demokratičnost, jer je udovoljeno zahtevu stanovništva ovih dvaju sela, da se pripoje tamo gde žele i tamo gde to diktiraju njihovi privredni i drugi interesi.

Ovaj mali primer mogao bi da posluži za pouku onima koji zanemaruju volju i interese naših naroda i hteli bi da gospodare u našoj rodnoj kući.

Medutim, mi smo se borili i borićemo se uvek da budemo svoji na svome. Svaki pokušaj mešanja u naše unutrašnje stvari i ugrožavanje naše slobode i nezavisnosti razbiće se o neprobojni bedem čvrste narodne volje, neodoljive narodne ljubavi za slobodom i bezgranične narodne odanosti svome velikom vođi maršalu Titu.

Istorija se ponavlja.

Kao god što je nekada carska ruska vlada uzalud pokušavala da preko raznih Iveliča, Ivanoviča i drugih izaslanika upravlja Crnom Gorom protiv volje Crnogoraca, tako su i sada propali pokušaji da nama u Jugoslaviji gospodare Judin i drugi poslanici i savetnici.

I ono isto što su tada Crnogorci odgovorili Rusima: »Mi hoćemo s vama ali ne pod vama«, kažemo mi sada inicijatorima zloglasne rezolucije Informbiroa: »Mi hoćemo ravnopravnost, a ne potčinjenost.«

Za veliko čudo, ondašnji ruski državnici su imali više avidnosti i obzira prema drugim narodima, nego sadašnji političari Informbiroa. Onda je, na primer, Dolgoruki koji je bio

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Поштарина плаћена у готову

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ

НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Год. V — Број 43	Четвртак, 27 октобра 1949	Претплата за годину 140 дина. Поједини број 3 дина Чек, рачун 001922
------------------	---------------------------	--

399.

На основу члана 14 Закона о административно-територијалној подели Народне Републике Босне и Херцеговине, Президијум Народне скупштине НР БиХ доноси

ОДЛУКУ
О ПРИПАЈАЊУ СЕЛА КРУШЕВО И ВУЧЕВО
ПОДРУЧЈУ МЈЕСНОГ НАРОДНОГ ОДБОРА
СУТЈЕСКА

Села Крушево и Вучево припајају се подручју Мјесног народног одбора Сутјеска, Среда Фочанског.

Број 5001
24 октобра 1949 године
Сарајево

ПРЕЗИДИЈУМ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Секретар,
Грујо Новаковић, с. р.
Претседник,
Вадо Шерп, с. р.

Spisak treba da sadrži: 1) naziv i sjedište narodnog odbora za koji se vrši izbori; 2) broj i naziv izborne jedinice; 3) prezime, ime, zanimanje i mjesto stanovanja kandidata; 4) prezime, ime, zanimanje i mjesto stanovanja zamjenika (ako se u izbornoj jedinici bira više odbornika treba navesti pod istim rednim brojem podatke za sve kandidate i njihove zamjenike).

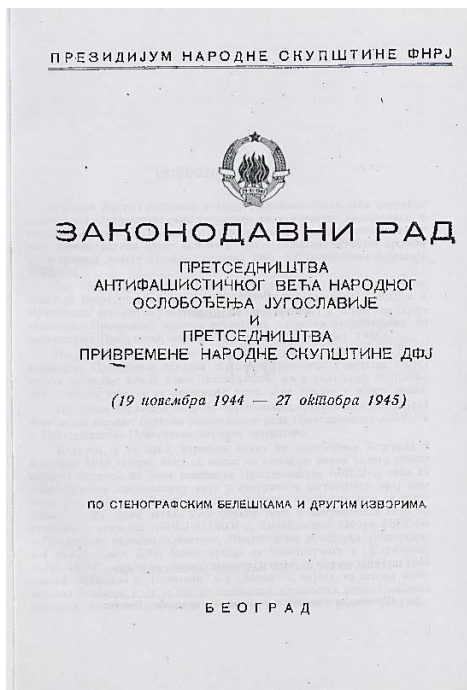
4) Za organizaciju glasanja birača u dobrovoljnim radnim brigadama obrazovace se komisija sastavljena od 5 lica, koja imenuje Izborna komisija NRBiH.

5) Komisija za organizaciju glasanja odredice za svaku radnu brigadu, u kojoj ce se vršiti glasanje, birački odbor sastavljen od pretsjednika i 2 člana.

6) Najmanje na 3 dana prije dana određenog za izbore pretsjednik biračkog odbora obavice na podesnim mjestima dan, vrijeme i mjesto glasanja i omogući biračima uvid u spisak potvrđenih kandidata odnosno kandidatskih lista pojedinih narodnih odbora.

7) Glasanje se vrši na jednom biračkom mjestu za cijelu radnu brigadu.
Na biračkom mjestu mora se omogući svim biračima uvid u spisak potvrđenih kandidata odnosno kandidatskih lista.
Na biračkom mjestu mora postojati određen prostor gdje će svaki birač moći slobodno i da za drugi ne vidi ispuniti glasački listić.

8) Svakom biraču mora se omogući da na dan

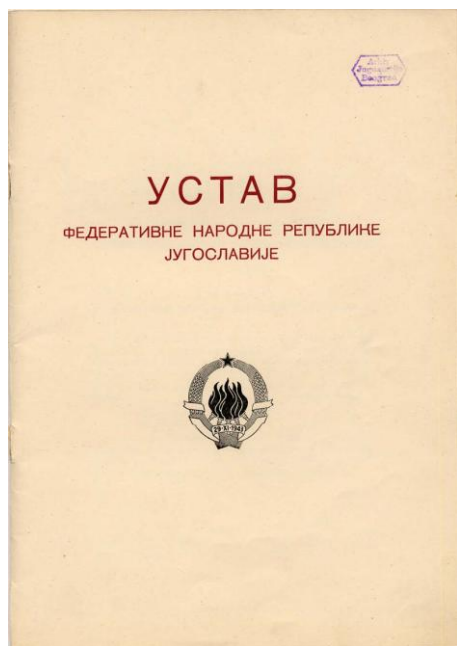
Секретар Миле Перунич: Хоћу да поставим питање избора чланова АВНОЈ-а, тј. сматрам да је потребно начелно решити питање како ће федералне јединице, покрајине и области бити претстављене у АВНОЈ-у, како ће се бирати чланови АВНОЈ-а по федералним јединицама, покрајинама и областима. Према садашњем бројном стању чланова АВНОЈ-а и њиховој територијалној припадности, о чему сам нашо извесне податке у почетку седнице, може се лако утврдити да оно није у сразмери са бројем становника у појединим федералним јединицама и да уопште наше федералне јединице, као равноранне међу собом, нису довољно правилно, тј. сразмерно заступљене у АВНОЈ-у. Као што се видело из онога што сам већ рекао, једне федералне јединице у АВНОЈ-у имају просечно већи број чланова од других или немају онолико претставника колико би требало да имају с обзиром на број већника у другим федералним јединицама. Ево нешто детаљнијих података о томе.

Према статистичком прегледу становништва федералних јединица у садашњим границама, а по попису из 1931 године, као и оних области чији статус још није решен, бројно стање већника АВНОЈ-а ако би се бирали на 30, 35 или на 40.000 становника и садашње стање изгледа овако:

Федерална јединица	Број становника	Дошло би већника			сада има
		на 30 хил.	на 35 хил.	на 40 хил.	
Словенија	1,150.000	38	33	29	38
Хрватска	3,335.000	112	95	84	77
Босна и Херцеговина	2,350.000	78	67	59	58
Србија	3,350.000	122	105	84	82
Македонија	1,000.000	33	27	25	40
Црна Гора	293.000	10	8	7	17
	11,463.000				
Област					
а) Војводина	1,695.000	57	48	42	9
б) Косово и Метохија	530.000	18	15	13	—
в) Сандрак	205.000	7	6	5	11
г) Панчево и Земун	50.000	2	1	1	—
Укупно:	13,943.000	467	395	349	332

И А П О М Е Н А:
СЛОВЕНИЈА је узета у границама бивше Државе Словеније; ХРВАТСКА у границама бивше Савске Бановине са 13 округа бивше Савско-Хрватске Бановине и Дубровачком острвем на бивше Зетске Бановине; БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА у границама одређеним Берлинским уговором; СРБИЈА у границама бивше Југославије раније са савременом узетом од Бугарске Проклетом мезом; МАКЕДОНИЈА — Југославенска територија јужно од Каменица и Растива; ЦРНА ГОРА у границама бивше Југославије раније са Београдском и Которском острвима и Панчевом и Земуном. — Бројеве становника по федералним јединицама и областима доокружиле су и изражене у хиљадама.

58

ГЛАВА III
ОСНОВНА ПРАВА НАРОДА И НАРОДНИХ РЕПУБЛИКА

Члан 9
Сувереност народних република у саставу Федеративне Народне Републике Југославије ограничена је само правима која су овим Уставом дата Федеративној Народној Републици Југославије.

Федеративна Народна Република Југославија штити и брани суверена права народних република.

Федеративна Народна Република Југославија штити безбедност, као и друштвено и политичко уређење народних република.

Члан 10
Протима је Уставу сваки акт утврден против суверености, равноправности и националне слободе народа Федеративне Народне Републике Југославије и њених народних република.

Члан 11
Свака народна република има свој Устав.
Народна република доноси свој Устав самостално.
Устав народне републике одражава особености републике и мора бити у сагласности са Уставом ФНРЈ.

Члан 12
Разграничења територија народних република врши Народна скупштина ФНРЈ.
Границе народних република не могу се менјати без њеног пристанка.

Члан 13
Националне мањине у Федеративној Народној Републици Југославији уживају право и заштиту свог културног развоја и слободе употребе свог језика.

ГЛАВА IV
ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКО УРЕЂЕЊЕ

Члан 14
Средства за производњу у Федеративној Народној Републици Југославије јесу или општинска имовина, по деловима у рукама државе, или имовина народних задружних организација, или имовина приватних физичких и правних лица.

Сва рудна и друга блага у употреби земље, воде, културно-историјске и лековите, извори природне енергије, средства јексплоатационог и вадрушног саобраћаја, пошта, телеграф, телефон и радио јесу општинска имовина.

7

